

Stanisław Wyspiański

WESELE

- Podstawowe informacje o lekturze (geneza, czas i miejsce akcji)
- problematyka
- Motywy
- bohaterowie

WESELE

Stanisław Wyspiański

• Geneza utworu

Przełom XIX i XX wieku obfitował w wiele niepokojów społecznych, nastrojów dekadencek i wizji katastroficznych. Ludzie, szczególnie artyści i inteligencja, zaczęli poszukiwać ucieczki od społecznego przygnębienia w witalnej sile chłopstwa i wizji arkadyjnej, spokojnej wsi. Bogactwo kultury i obyczajów mieszkańców wsi miało być mocą ozdrowieńczą, która przełamie negatywne nastawienie i zapoczątkuje przemianę społeczeństwa. Jednym z przejawów tego zjawiska zwanego chłopomanią były małżeństwa inteligencji i artystów z ludnością chłopską. Stanisław Wyspiański uczestniczył w takim weselu 20 listopada 1900 roku. Była to uroczystość poety Lucjana Rydla z Jadwigą z Bronowic, która odbyła się w domu starszej siostry Panny młodej Anny, żony Kazimierza Przerwy-Tetmajera. Zaproszony na przyjęcie autor "Wesela" wiernie sportretował w swoim dramacie symbolicznym portret polskiego społeczeństwa przełomu wieków. Sceniczna premiera dzieła odbyła się zaledwie trzy miesiące po weselu Lucjana Rydla 16 marca 1901 roku w krakowskim Teatrze Miejskim.

• Gatunek

- **Wesele jest dramatem synkretycznym, czyli łączącym ze sobą kilka gatunków i rodzajów. Obok charakterystycznych dla dramatu dialogowości pojawia się liryczna forma wierszowana.**
- Akt I: utrzymany jest w konwencji komedii obyczajowej. Są to luźno powiązane ze sobą scenki, podczas których poznajemy gości weselnych i relacje pomiędzy nimi.
- Akt II: dramat symboliczny pełen aluzji i fantastycznych wizji, ukazuje świat na granicy jawy i snu. Podczas tego aktu gościom weselnym ukazały się osoby dramatu, które odzwierciedlały ich niepokoje, lęki i pragnienia.
- Akt III: dramat symboliczny, nawiązuje też do romantycznej tradycji dramatów narodowych, ukazuje stan ducha Polaków, ich marazm i brak organizacji.

WESELE

Stanisław Wyspiański

• Czas i miejsce akcji

Akcja utworu rozgrywa się w noc listopadową 1900 roku od wieczora do świtu. Miejscem wydarzeń jest bronowicka wiejska chata, która symbolizuje polskie społeczeństwo.

• Kompozycja i styl

Akcja utworu rozgrywa się jednocześnie na dwóch płaszczyznach- fantastycznej i realistycznej, co nadaje dziełu ponadczasowego przesłania. Cały akt I utrzymany jest w konwencji realistycznej, zaś w akcie II uczestnikom wesela zaczynają ukazywać się zjawy, które wprowadzają rzeczywistość fantastyczną.

Większa część dramatu jest napisana wierszem ośmiogłoskowym. Mieszkańcy Bronowic w Weselu posługują się językiem stylizowanym na gwarę podkrakowskiej wsi.

• Symbole

- **Złoty róg**- symbol walki, znak czynu, ma poderwać ospałe społeczeństwo
- **czapka z piór**- Symbol egoizmu i prywaty, przywiązania do rzeczy materialnych
- **sznur**- symbol niewoli, która pozostała Polsce po zaprzepaszczeniu szansy
- **kosy na sztorc**- mit racławicki, gotowość do walki
- **taniec chocholi**- symbol zniewolenia, marazmu i bierności społeczeństwa
- **chata bronowicka**- Polska, w której krzyżują się wszystkie problemy
- **Złota podkowa**- ukryte, odłożone na później szczęście
- **dzwon Zygmunta**- tradycja historyczna Polski, serce narodu, symbol wielkości Polski
- **krew**- Jakub Szela chce z siebie zmyć krew symbolizującą poczucie winy
- **kaduceusz**- symbol przywódcy politycznego

WESELE

Stanisław Wyspiański

• Bohaterowie

Pan Młody	Poeta Lucjan Rydel chłopoman, jego zachwyty żoną i wsią jest powierzchowny, żyje poezją i marzeniami, postrzega wieś przez pryzmat własnych wyobrażeń, nie rozumie obyczajów panujących na wsi
Panna Młoda	Jadwiga Mikołajczykówna nie popada w euforię W związku ze ślubem z "panem z inteligencji", razi ją powierzchowność męża, zachowuje dystans w stosunku do jego zachwyty
Gospodarz	Włodzimierz Tetmajer, malarz, żonaty z chłopką, Anną Mikołajczykówną. Cieszy się autorytetem, ale nie nadaje się na przywódcę narodu, zapomina o słowach Wernyhory.
Gospodyni	Anna Mikołajczykówna, siostra Panny Młodej, wzorowa gospodyni
Poeta	Kazimierz Przerwa-Tetmajer, brat Gospodarza, młodopolski poeta, w jego twórczości dominuje dekadentyzm i nastroje pesymistyczne, jest sztuczny i bierny. Poeta zatracił szczerą uczuć, stał się bezużytecznym artystą, którego poezja jest martwa i pozbawiona znaczenia.
Dziennikarz	Rudolf Starzewski, redaktor konserwatywnego pisma "Czas". Ma pobłażliwy stosunek do chłopów. Jest bierny, jego uczucia patriotyczne są sztuczne i udawane.
Rachela	Pepa (Józefa) Singer, córka Heresza Singera, karczmarza z Bronowic, uosobienie poezji, ma wyostrome zmysły, jest wrażliwa, nie tworzy sztuki ani poezji, ale głęboko ją odczuwa. Jest kobietą wolną i niezależną.
Dziad	Starzec pamiętający jeszcze rabację galicyjską z 1846 roku (rzeź szlachty dokonana przez chłopów). Nigdy nie otrząsnął się ze strasznych wspomnień, liczy się z powrotem dawnych czasów.
Czepiec	Błażej czepiec, uosobienie mitu racławickich kos, ma wszystkie cechy chłopaka-kosyniera. Interesuje się polityką, jest porywczy i zawzięty.

WESELE

Stanisław Wyspiański

• Osoby dramatu

Upiór	Jakub Szela, przywódca rabacji galicyjskiej z 1846 roku przychodzi do Dziada, świadka rzezi. Uważa, że pojednanie panów i ludu jest pozorne, bez odkupienia win po obu stronach.
Chochot	Zwiastuje przybycie innych zjaw inicjuje taniec gości weselnych, symbolizujący społeczny marazm i bierność uświadamia Jaśkowi jego egoizm i zaprzepaszczenie szansy na odzyskanie niepodległości
Widmo	malarz zmarły na gruźlicę, ukazuje się niedoszłej żonie-Marysi, jest symbolem niespełnionej, romantycznej miłości.
Werhynora	Legendarny ukraiński wieszcz znany ze swoich proroctw, w których miał przewidzieć rozbiory Polski. Powierzył Gospodarzowi misję przygotowania powstania. Jego przyjście wyraża lęki inteligencji, czy podolała ona roli przywódczej. Symbolizuje walkę i czyn.
Rycerz	Zawisza Czarny Symbol odwagi i cnót rycerskich Zjawia się poecie i nazywa go nędzarzem, ponieważ w swojej poezji zamiast zachęcać naród do działania to szerzy bierność i dekadentyzm
Hetman	Ksawery Branicki, targowiczanie, zdrajca narodowy symbol zdrady narodowej ukazuje się Panu Młodemu i zarzuca mu, że żeniąc się z chłopką zdradza swój stan.
Stańczyk	Błazen Jagiellonów symbol mądrości i patriotyzmu Ukazuje się dziennikarzowi, demaskuje jego nadmierny dekadentyzm i krytycyzm konceswatystów wobec narodu.

WESELE

Stanisław Wyspiański

• Demitologizacja

- Wyspiański podejmuje **polemikę z mitami narodowymi** (mitem chłopa Piasta i chłopa Kosyniera walczącego o niepodległość; mitem wsi spokojnej, arkadyjnej, mitem solidaryzmu narodowego), w celu zdemaskowania funkcjonujących stereotypów i przekonań.
- Mit chłopa Piasta**- wiara w chłopa mądrego, patriotycznego, gotowego do oddania życia za ojczyznę. Według tego mitu chłop ma być wzorem mądrości narodowej i pracowitości. "Wesele" ukazuje jednak mieszkańców wsi jako prostych, skorych do bójki i nie gotowych do działania.
- Mit chłopa Kosyniera**- wedle tego stereotypu udział chłopów w powstaniach zbrojnych był koniecznym warunkiem jego powodzenia i sukcesu. Tymczasem Wyspiański pokazuje, że chłopci mogą przyłączyć się do działania, ale nie mają koniecznej świadomości narodowej i politycznej potrzebnej do działania.

• Historia w "Weselu"

- Konfederacja Targowicka**- spisek magnacki zawiany w 1792 roku na życzenie cesarzowej Rosji -Katarzyny II, skierowany przeciwko konstytucji 3 maja, uznany za symbol zdrady narodowej. Panu Młodemu objawia się Hetman Branicki-magnat i przywódca targowicy, krytykuje Pana Młodego, oskarżając go o zdradę stanu poprzez ożenienie się z chłopką.
- Rabacja galicyjska (1846r.)**- temat ten został poruszony przez Dziadą, uczestnika tych zajęć. Rabację Galicyjską sprowokowali Austriacy, którzy okłamali polskich, głodujących chłopów, że szlachta w ramach powstania krakowskiego szykuje przeciwko nim akcję zbrojną. Chłopi w bestialski sposób zamordowali blisko tysiąc szlachciców. Za przywódcę rabacji uchodził Jakub Szela. Rabacja na długie lata pozostawała symbolem niechęci chłopstwa do inteligencji.

WESELE

Stanisław Wyspiański

• Obraz Społeczeństwa

- **Portret społeczeństwa-** autor "Wesela" ukazał w swoim dramacie symbolicznym całą panoramę polskiego społeczeństwa przełomu XIX i XX wieku, przetwarzając obowiązujące mity i stereotypy. Przyczyn bierności, marazmu Wyspiański szukał w podziałach społecznych i wzajemnym niezrozumieniu między chłopami i inteligencją. Pisarz krytykuje zarówno krakowską inteligencję, ich pozorne i fałszywe zainteresowanie wsią i brak zrozumienia dla wiejskich obyczajów, jak i chłopów, którzy są porywczy i skłonni do bójek, jednak niezdolni do samodzielnego zorganizowania powstania. Chłopi i inteligencja są wobec siebie nieufni, chowają wobec siebie stare urazy i nie potrafią ze sobą rozmawiać.
- **Obraz inteligencji-** niezdolni do czynu, pogrążeni w dekadentkich nastrojach, powierzchownie i obsesyjnie zafascynowani wsią. Dziennikarz nie dostrzega problemów wsi i je bagatelizuje, czuje wyższość nad chłopami i traktuje ich z lekceważeniem, nie rozumie ich zainteresowania polityką. Pan Młody prezentuje odmienną od Dziennikarza postawę-fascynuje się ludem, idealizuje wiejskie życie i obyczaje. Jego wiedza na temat chłopów jest jedynie powierzchowna, Pan Młody nie rozumie ich prawdziwej natury.
- **Obraz mieszkańców wsi-** niedojrzali politycznie, skorzy do bijatyk, porywczy, niesamodzielnymi, potrzebują przywódcy, których ich zorganizuje i poprowadzi. Chłopi ukazani w "Weselu" są też egoistyczni, zainteresowani jedynie prywatnymi korzyściami. Mimo to, są dumni ze swojego pochodzenia i świadomi swojej siły. Czepiec rozmawiając z Dziennikarzem, pamięta o swojej wartości, jest zainteresowany światem i polityką, czyta czasopisma i gazety. Negatywne cechy chłopów reprezentuje jednak Jasiek, któremu Gospodarz powierza złoty róg. Podczas gdy bohater schyla się po swoją czapkę z piórami, gubi ten ważny przedmiot, który miał zebrać wszystkich do powstania.

